

Μοχάντας (Μαχάτμα) Καραμτσάντ Γκάντι (1869-1948)

Ο Μοχάντας Καραμτσάντ Γκάντι (γκουτζαράτι:મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી, ντεβαναγκάρι: मोहनदास करमचन्द गान्धी) ήταν Ινδός πολιτικός, στοχαστής και επαναστάτης. Υπήρξε η κεντρική μορφή του εθνικού κινήματος για την ινδική ανεξαρτησία και εμπνευστής της μεθόδου παθητικής αντίστασης χωρίς τη χρήση βίας έναντι των καταπιεστών. Έγινε ευρύτερα γνωστός με την προσωνυμία Μαχάτμα, που φέρεται να του απέδωσε στα 1915 ο Ινδός νομπελίστας ποιητής και φιλόσοφος Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ και στα σανσκριτικά σημαίνει το «Μέγα Εγώ» ή «Μεγάλη Ψυχή» και ειδικά στην ινδική φιλοσοφία την «κοσμική ψυχή». Ο ιδιαίτερος αυτός τίτλος απονεμόταν μόνο σε εξέχουσες προσωπικότητες.

Ο Μαχάτμα Γκάντι γεννήθηκε στις 2 Οκτωβρίου 1869, στο Πορμπαντάρ, μια μικρή πόλη στη δυτική ακτή της Ινδίας στην επαρχία Γκουτζάρατ. Η οικογένειά του ανήκε στην κάστα Βανισίγια, σύμφωνα με την ινδουιστική παράδοση του κοινωνικού διαχωρισμού σε κάστες. Ο παππούς του ήταν τοπικός κυβερνήτης του Πορμπαντάρ θέση στην οποία τον διαδέχτηκε ο γιος του και πατέρας του Μαχάτμα, Καραμτσάντ. Η μητέρα του, Πουτλιμπάι, που ήταν η τέταρτη σύζυγος του Καραμτσάντ (οι τρεις προηγούμενες είχαν πεθάνει κατά τη διάρκεια της γέννας) επηρέασε καταλυτικά το χαρακτήρα του με την αγιότητα του βίου της, την ευγένειά της και τη θρησκευτική της πίστη.

Μεγάλωσε σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, το οποίο ασπαζόταν τις απόψεις του τοπικού θρησκευτικού κινήματος της Γκουτζαράτ, Τζαΐν, που πρέσβευε τις αρχές

του μη-τραυματισμού οποιουδήποτε ζωντανού πλάσματος, τη χορτοφαγία, τη νηστεία ως μέθοδο αυτοκάθαρσης και την αμοιβαία ανοχή μεταξύ των μελών των διάφορων καστών και θρησκευτικών κινημάτων. Αυτά δεν τον εμπόδισαν όμως από το να επαναστατήσει εναντίον τους όταν ήταν έφηβος: πέρασε μια περίοδο κατά την οποία δήλωνε άθεος, επιδιόταν σε μικροκλοπές, κάπνιζε κρυφά και το χειρότερο έτρωγε κρέας.

Το 1876 η οικογένειά του μετακόμισε στην πόλη Rajkot και ο Μαχάτμα εγγράφηκε στο σχολείο. Την ίδια χρονιά αρραβωνιάστηκε την συνομήλική του Καστουρμπάι, κόρη του εμπόρου Gokuldas Makanji. Το 1881 εισήλθε στο Γυμνάσιο Alfred High School και δύο χρόνια αργότερα παντρεύτηκε σε ηλικία 13 ετών, την ακόμα μικρότερη Καστουρμπάι. Μαζί απέκτησαν τέσσερα παιδιά το Χαριλάλ (1888), το Μανιλάλ (1892), το Ραμντάς (1897) και τον Ντεμντάς (1900). Στις 16 Νοεμβρίου 1885 πέθανε ο πατέρας του σε ηλικία 63 ετών. Το 1887 επέτυχε στις εισαγωγικές εξετάσεις και εισήλθε στο Κολλέγιο Samaldas, αλλά οι σπουδές εκεί του φάνηκαν δύσκολες και η ατμόσφαιρα δυσάρεστη οπότε παρακολούθησε μόνο ένα ακαδημαϊκό έτος. Μετά από αυτό ένας οικογενειακός φίλος πρότεινε πως εάν ο Μαχάτμα επιθυμούσε να αναλάβει τη θέση του πατέρα του θα ήταν καλό να σπουδάσει νομικά, σπουδές που θα διαρκούσαν τρία χρόνια στο Λονδίνο. Έτσι ο νεαρός Γκάντι εκμεταλλευόμενος αυτή την πρόταση μετέβη στην πρωτεύουσα της τότε Βρετανικής Αυτοκρατορίας στις 4 Σεπτεμβρίου 1888 και εγγράφηκε στο University College London. Ο Γκάντι φανταζόταν την Αγγλία σαν το κέντρο του πολιτισμού, χώρα φιλοσόφων και ποιητών. Η φανταστική του εικόνα, όμως, υπεχώρησε όταν βρέθηκε αντιμέτωπος με το χλευασμό των συμφοιτητών του για τις ιδιαίτερες πολιτισμικές του συνήθειες ενώ συνάμα δυσκολευόταν να προσαρμοστεί προς το δυτικό τρόπο ένδυσης και συμπεριφοράς.

Η παραμονή του στο Λονδίνο επηρεάστηκε από την υπόσχεση, που είχε δώσει στη μητέρα του, ενώπιον του μοναχού Becharji της ομάδας Τζαΐν, να απέχει από την κρεοφαγία, την οινοπνευματοποσία και την ερωτική ελευθεριότητα. Αν και πειραματίστηκε στην υιοθέτηση ορισμένων αγγλικών συνηθειών, εντούτοις, παρέμεινε χορτοφάγος συμμετέχοντας στην Ένωση Χορτοφάγων του Λονδίνου,

όπου ανήκε και ο Τζορτζ Μπέρναρντ Σο, εκλεγόμενος μάλιστα και μέλος της εκτελεστικής της επιτροπής.

Ορισμένα από τα μέλη της Ένωσης ήταν επίσης μέλη της Θεοσοφικής Εταιρείας, η οποία είχε ιδρυθεί το 1875 με σκοπό την προώθηση της παγκόσμιας συναδέλφωσης και επικέντρωνε στη μελέτη της βουδιστικής και ινδικής βραχμανικής λογοτεχνίας. Αυτοί παρότρυναν τον Γκάντι να διαβάσει τη Bhagavad-Gita. Το ίδιο διάστημα ένας Χριστιανός φίλος του του πρότεινε να διαβάσει τη Βίβλο. Αν και βρήκε δύσκολη και ανιαρή την ανάγνωση της Παλαιάς Διαθήκης ενθουσιάστηκε με την Καινή Διαθήκη και ιδιαίτερα με την “Επί του Όρους ομιλία”. Μη έχοντας επιδείξει προηγουμένως ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη θρησκεία μελέτησε θρησκευτικά έργα και πραγματείες γεγονός που του ενεφύσησε την αρχή για το σεβασμό κάθε θρησκείας και την υπεράσπιση της θρησκευτικής ιδιαιτερότητας.

Αφού πέρασε με επιτυχία τις εξετάσεις του τελευταίου έτους και έλαβε το πτυχίο του απέπλευσε για την Ινδία στις 10 Ιουνίου του 1891. Φθάνοντας στη Βομβάη πληροφορήθηκε ότι η μητέρα του είχε πεθάνει. Οι συγγενείς του σκόπιμα του είχαν κρύψει την είδηση προκειμένου να αποφύγει το συναισθηματικό κλονισμό, όντας τόσο μακριά από την πατρίδα. Αρχικά έμεινε για λίγο στο Rajkot αναλαμβάνοντας την εκπαίδευση του μικρού γιου του και των παιδιών του αδελφού του ενώ λίγο αργότερα αποφάσισε να ανοίξει δικηγορικό γραφείο στη Βομβάη. Εκεί παρέμεινε μερικούς μήνες αναλαμβάνοντας μόνο μια μικρή υπόθεση. Όταν, όμως, προσήλθε στο δικαστήριο για να αγορεύσει έχασε το θάρρος του και δεν κατάφερε να αρθρώσει ούτε μία λέξη.

Η αποτυχία του στη Βομβάη τον έφερε πίσω στο Rajkot όπου προσπάθησε να σταδιοδρομήσει επαγγελματικά. Και εκεί όμως δεν κατάφερε να προοδεύσει και επιπλέον ένιωθε άβολα μέσα σε ένα περιβάλλον γεμάτο ασήμαντες δολοπλοκίες και μικροπρέπειες. Τότε του έγινε πρόταση από την εταιρεία Dada Abdulla & Co. να την αντιπροσωπεύσει σε μία δικαστική υπόθεση στη Νότια Αφρική. Ο Γκάντι ενθουσιάστηκε από την προσφορά και ξεκίνησε για την Αφρική τον Απρίλιο του 1893.

Φτάνοντας στη Νότια Αφρική βρέθηκε αντιμέτωπος με το φυλετικό διαχωρισμό του απαρτχάιντ, ο οποίος εκδηλωνόταν από τους λευκούς εποίκους σε βάρος των ντόπιων έγχρωμων και των Ινδών μεταναστών. Ο ίδιος ο Γκάντι εκδιώχθηκε από την αίθουσα του δικαστηρίου επειδή αρνούνταν να βγάλει το παραδοσιακό ινδικό

τουρμπάνι του ενώ ακόμη μία φορά δέχθηκε βία από τον οδηγό ταχυδρομικής άμαξας λόγω του ότι αρνήθηκε να παραχωρήσει τη θέση του σε κάποιον ευρωπαϊό επιβάτη. Αυτή η κατάσταση τον οδήγησε να δραστηριοποιηθεί πολιτικά, υπερασπιζόμενος τα ανθρώπινα δικαιώματα των συμπατριωτών του.

Κατά την εικοσάχρονη παραμονή του στη Ν. Αφρική φυλακίστηκε πολλές φορές για τους αγώνες του. Εκεί για πρώτη φορά ξεκίνησε να διδάσκει την τακτική της παθητικής αντίστασης, μίας μεθόδου με σαφείς αναφορές στη σκέψη του κορυφαίου Ρώσου συγγραφέα Λέοντα Τολστόι. Στην άρνησή του για τη χρήση βίας έναντι των καταπιεστών επηρεάστηκε, όπως ο ίδιος έλεγε, από τη διδασκαλία του Ιησού και τον Αμερικανό συγγραφέα Χένρι Θορό, ο οποίος είχε γράψει ένα δοκίμιο για την αστική ανυπακοή.

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος των Μπόερς ο Γκάντι οργάνωσε σώμα τραυματιοφορέων για το βρετανικό στρατό και διηύθυνε μία μονάδα του Ερυθρού Σταυρού. Μετά τη λήξη του πολέμου επέστρεψε στον αγώνα του για τα δικαιώματα των Ινδών μεταναστών και στα 1910 ίδρυσε το αγρόκτημα Τολστόι, κοντά στο Ντάρμπαν, μια συνεταιριστική παροικία για Ινδούς.

Το 1914 η κυβέρνηση της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης έκανε σημαντικές παραχωρήσεις στις απαιτήσεις του Γκάντι, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης των ινδικών γάμων και της κατάργησης του κεφαλικού φόρου. Έτσι αφού κατάφερε την απόδοση ουσιωδών δικαιωμάτων στους συμπατριώτες του αποφάσισε να επιστρέψει τον ίδιο χρόνο στην Ινδία.

Για δύο περίπου χρόνια ταξίδεψε σε πολλές περιοχές της Ινδίας προκειμένου να έρθει σε επαφή με τις απόψεις της σύγχρονης ινδικής κοινωνίας. Το ενδιαφέρον του επικεντρώθηκε στο πρόβλημα της επαγγελματικής μαθητείας, σύστημα στα πλαίσια του οποίου φτωχοί και αγράμματοι εργάτες δελεάζονταν ώστε να εγκαταλείψουν την Ινδία εργαζόμενοι σε άλλες βρετανικές αποικίες.

Ο Γκάντι χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της παθητικής αντίστασης κατάφερε να προκαλέσει μεγάλη κινητοποίηση για αυτό το θέμα. Στη Βομβάη πραγματοποιήθηκε συνέλευση όλων των Ινδών ηγετών και καθορίστηκε η 31η Μαΐου 1917 ως η τελευταία ημερομηνία για την κατάργηση της επαγγελματικής μαθητείας. Στη συνέχεια ταξίδεψε σε όλη τη χώρα με στόχο να λάβει υποστήριξη στον αγώνα του. Οι συγκεντρώσεις σε κάθε σταθμό της περιοδείας του ήταν τέτοιες, που ανάγκασαν την κυβέρνηση να αναγγείλει ότι το συγκεκριμένο

σύστημα εργασίας θα έπαυε πριν την 31η Μαΐου.

Την περίοδο του μεσοπολέμου αναδείχθηκε σε κεντρική μορφή του εθνικού αγώνα των Ινδών για ανεξαρτησία. Το κίνημα της ανεξαρτησίας άρχισε σύντομα να εξαπλώνεται και όταν στα 1919 το Βρετανικό Κοινοβούλιο, μέσω της πράξης του Rowlatt, παρεχώρησε στις αποικιακές δυνάμεις έκτακτες εξουσίες για την αντιμετώπισή του, η τακτική της παθητικής αντίστασης απέκτησε εκατομμύρια θιασώτες σε όλη τη χώρα. Μία διαδήλωση εναντίον της πράξης του Rowlatt στην πόλη Αμριτσάρ κατέληξε σε λουτρό αίματος από τις βρετανικές δυνάμεις (Σφαγή του Αμριτσάρ). Ως αντίδραση στην απάνθρωπη αποικιοκρατική αυτή πράξη ο Μαχάτμα όρισε την 16η Απριλίου ημέρα νηστείας και προσευχής για τα θύματα της σφαγής. Το 1920 μετά την αποτυχία των Βρετανών να επανορθώσουν ο Γκάντι προώθησε μία οργανωμένη εκστρατεία μη συνεργασίας. Παινήθηκαν οι Ινδοί κρατικοί αξιωματούχοι, οι πολίτες αρνούσαν τη συμμετοχή σε κρατικούς οργανισμούς και τα παιδιά αποχώρησαν από τα κρατικά σχολεία.

Το Κίνημα της Μη Συνεργασίας έχει ανταπόκριση και τα εισαγόμενα εκ Λονδίνου υφάσματα αρχίζουν να καίγονται στους δρόμους. Οι αρχές αντιδρούν και γεμίζουν τις φυλακές με 30.000 πολιτικούς κρατουμένους.

Η συμμαχία μεταξύ ινδουιστών και μουσουλμάνων διαλύεται και οι αναταραχές παίρνουν απειλητικές διαστάσεις. Εργατικές διαδηλώσεις παντού, τρομοκράτες εξτρεμιστές ληστεύουν τα ταχυδρομεία και τους σιδηροδρομικούς σταθμούς. Τον Δεκέμβριο του 1928 ο Γκάντι καλεί τα μέλη του Κογκρέσου να αποδεχθούν το καθεστώς της κυριαρχίας υπό τον όρο ότι οι Βρετανοί θα συμφωνούσαν να συντάξουν νέο Σύνταγμα μέσα σε έναν χρόνο. Αν δεν τηρούσαν την υπόσχεσή τους, απειλούσε με νέα εκστρατεία Πολιτικής Ανυπακοής. Το 1929 ο νεοεκλεγμένος πρόεδρος του Κογκρέσου, σοσιαλιστής Γιαβαχαρλάλ Νεχρού, ηγείται μιας πομπής ως τις όχθες του ποταμού Ράβι υψώνοντας την εθνική σημαία με το σύνθημα «Ζήτω η επανάσταση!». Λίγο αργότερα ο Γκάντι συντάσσει τη Διακήρυξη της Πλήρους Ανεξαρτησίας.

Το 1930 εφάρμοσε την πιο σημαντική από τις πολιτικές του: την αντίσταση κατά του φόρου στο αλάτι που επέβαλαν οι Βρετανοί. Ο Γκάντι ξεκινάει τη μεγάλη πορεία προς τις αλυκές του Ντάντι για να φτιάξει μια πίτα από αλάτι. Με αυτό το νέο κίνημα ανυπακοής καταργούσε στην πράξη τον Νόμο περί Αλατος, που θέσπιζε το μονοπώλιο των Βρετανών στην παραγωγή και πώληση του πολύτιμου για τους φτωχούς αγρότες αλατιού. Ο Γκάντι, συνοδευόμενος από 78 «μαχητές της

αλήθειας», διήνυσε απόσταση 400 χλμ. Από όπου περνούσε οι χωρικοί έβρεχαν με νερό και μαλάκωναν με φύλλα τον δρόμο. Εφθασε στο Ντάντι στις 6 Απριλίου. Μάζεψε λίγο αλάτι από τον γιαλό και δήλωσε ότι είχε ξεκινήσει την παραγωγή! Οι Βρετανοί δεν δίσταζαν να τον φυλακίζουν με κάθε ευκαιρία. Στη φυλακή ο Γκάντι ξεκίνησε άλλη νηστεία για να αποκτήσουν δικαιώματα οι «παρίες», που ήταν σε θέση χειρότερη και από εκείνη της χαμηλότερης κάστας. Τα περισσότερα εκατομμύρια των Ινδών υιοθετούν την τακτική της μη βίας, αλλά ορισμένοι επιμένουν σε βομβιστικές ενέργειες, επιδρομές σε οπλοστάσια και δολοφονίες βρετανών αξιωματικών.

Το Λονδίνο επιχειρεί προσέγγιση με τις διασκέψεις στρογγυλής τραπέζης που συγκαλεί και το 1935 το νέο Σύνταγμα προβλέπει τη σύσταση μιας ομοσπονδίας επαρχιών που θα εξέλεγαν δικές τους κυβερνήσεις, με κεντρική διοίκηση υπό βρετανό γενικό κυβερνήτη. Η συμβιβαστική αυτή ρύθμιση χαρακτηρίστηκε από τον Νεχρού «καταστατικός χάρτης δουλείας».

Το 1946 ο Τζίνα διακηρύσσει την αντίθεσή του στο Κογκρέσο και την αυγή της 16ης Αυγούστου ομάδες οπλισμένων μουσουλμάνων εισέρχονται στην Καλκούτα. Με ραβδιά, λοστούς, μαχαίρια, μπουκάλια και φτυάρια λεηλατούν καταστήματα, καίνε σπίτια και σκοτώνουν κάθε ινδουιστή που βρίσκουν μπροστά τους. Με το σούρουπο ινδουιστές και σιχ αρχίζουν τα αντίποινα. Περισσότεροι από 14 εκατομμύρια είναι οι πρόσφυγες που περνούν τα νέα σύνορα του Ανατολικού και του Δυτικού Πακιστάν. Οι παλιοί γείτονες χωρίζονται προς μεγάλη απογοήτευση του Γκάντι, ο οποίος προσπαθούσε

να συμβιβάσει τις δύο πλευρές. Το αποτέλεσμα ήταν να τον μισήσουν και οι δύο. Ο 77χρονος πλέον Γκάντι βλέπει το όνειρό του για μια ενωμένη Ινδία να γκρεμίζεται, δηλώνει ότι νιώθει ντροπή για τη βία που μαστίζει τη χώρα και διαμαρτύρεται με απεργίες πείνας.

Οι μουσουλμάνοι της Ινδίας τελικά πέτυχαν το 1947 τη δημιουργία ανεξάρτητου από τους ινδουιστές κράτους. Το «βάφτισαν» Πακιστάν (ακρωνύμιο από τα αρχικά των επαρχιών που περιελάμβανε). Στην αρχή η χώρα αποτελείτο από δύο τμήματα που απείχαν μεταξύ τους περίπου 2.000 χιλιόμετρα. Το 1971 το Ανατολικό Πακιστάν αποσχίστηκε και έγινε ανεξάρτητο κράτος με την ονομασία Μπανγκλαντές.

Το απόγευμα της 30ής Ιανουαρίου 1948, ο 78χρονος Μαχάτμα Γκάντι ενώ ετοιμαζόταν να προσευχηθεί φορώντας το παραδοσιακό ντότι, κατέβηκε, όπως συνήθιζε, στον κήπο, υποβασταζόμενος από δύο νεαρούς οπαδούς του, καθώς δυσκολευόταν να περπατήσει, εξασθενημένος όπως ήταν ύστερα από μια πολυήμερη απεργία πείνας. Εκεί, ένας ινδουιστής εξτρεμιστής, που βρισκόταν μέσα στο πλήθος, ο Ναθουράμ Γκότσε, πλησίασε τον Γκάντι και, αφού πρώτα υποκλίθηκε μπροστά του, άδειασε πάνω του το περιστροφό του. Ένας αυτόπτης μάρτυρας περιέγραψε τη δολοφονία του Γκάντι στον Αμερικανό δημοσιογράφο Ε. Σίνγκερ: «Ακούστηκαν τρεις πυροβολισμοί και μια κόκκινη τρύπα άνοιξε στο γυμνό στήθος του Γκάντι, στο ύψος της καρδιάς. Ύστερα από τον τρίτο πυροβολισμό ο Γκάντι έπεσε αργά στο χώμα, ξεφεύγοντας από τα χέρια που πάσχιζαν να τον συγκρατήσουν. Πριν σωριαστεί, είχε ακόμα τη δύναμη να υψώσει τα χέρια, όπως έκανε για τον γνώριμο χαιρετισμό του στις συγκεντρώσεις των πιστών του».

Διάσημες ρήσεις του Μαχάτμα Γκάντι

- * Ο Γκάντι είχε δεχτεί μια Αμερικανίδα δημοσιογράφο, απεσταλμένη του «Life». Αυτή του έθεσε μεταξύ άλλων και το ερώτημα: «Τι πρέπει να κάνει ένας θιασώτης της μη βίας τη στιγμή που μια ατομική βόμβα πέφτει πάνω στην πόλη του;». Ο Γκάντι απάντησε: «Να σηκώσει τα μάτια στον ουρανό και να προσευχηθεί για τον πιλότο».
- * Αναμφιβόλως θα ήμουν χριστιανός, αν οι χριστιανοί ήταν χριστιανοί εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο.
- * Αυτό που κάνουμε στα δάση του κόσμου δεν είναι παρά μια αντανάκλαση καθρέφτη αυτού που κάνουμε στους εαυτούς μας και ο ένας στον άλλο.
- * Η γη παράγει αρκετά για να ικανοποιήσει τις ανάγκες κάθε ανθρώπου, όχι όμως την απληστία του.
- * Ο καθένας έχει δικίο με τον τρόπο του, αλλά δεν είναι απίθανο όλοι να έχουν άδικο.
- * Όσα λιγότερα έχεις, τόσο λιγότερα θέλεις.
- * Πρέπει να είσαι η αλλαγή που εύχεσαι να δεις στον κόσμο.
- * Πρέπει να σεβόμαστε τις άλλες θρησκείες εξίσου όπως σεβόμαστε τη δική μας. Η μερική/εν μέρει ανεκτικότητα επομένως δεν είναι αρκετή.

- * Πρώτα σε αγνοούν, μετά σε κοροϊδεύουν, μετά σε πολεμούν και μετά νικάς.
- * Τη στιγμή που ο σκλάβος αποφασίζει να μην είναι πια σκλάβος, οι αλυσίδες του σπάνε.
- * Το αισθάνομαι πως η πνευματική πρόοδος όντως απαιτεί, σε κάποιο στάδιο, πως πρέπει να σταματήσουμε να σκοτώνουμε τα συντροφικά μας πλάσματα για την ικανοποίηση των σωματικών μας γούστων.
- * Αν η μόρφωση δεν συνοδεύεται και από συμπόνια όχι απλά είναι άχρηστη, αλλά γίνεται και καταστροφική.
- * Είναι προτιμότερο να είμαστε βίαιοι, αν υπάρχει βία στις καρδιές μας, από το να φοράμε τον μανδύα της μη βίας για να καλύψουμε την αδυναμία μας.

Η τελευταία συνέντευξη του Γκάντι το 1946

Τη χρονιά αυτή ο μεγάλος πνευματικός και πολιτικός ηγέτης των Ινδών παραχωρεί τη συνέντευξη που ακολουθεί. Είναι η χρονική στιγμή κατά την οποία ο Τσόρτσιλ έχει κάνει την πρώτη αναφορά στο Σιδηρούν Παραπέτασμα και στην Κίνα έχει ξεσπάσει εμφύλιος μεταξύ εθνικιστών και κομμουνιστών. Έχουν περάσει μόλις δώδεκα μήνες από την αυτοκτονία του Χίτλερ και την παράδοση της Γερμανίας. Έναν χρόνο αργότερα η Ινδία κατακτά την ανεξαρτησία της και το κράτος χωρίζεται στην κυρίως ινδουιστική Ινδία και στο μουσουλμανικό Πακιστάν.

Απολαύστε την επίκαιρη όσο ποτέ συνέντευξη που είχε παραχωρήσει ο Γκάντι σε βρετανό δημοσιογράφο. Αποτελεί γροθιά στη σημερινή παραφροσύνη της βίας.

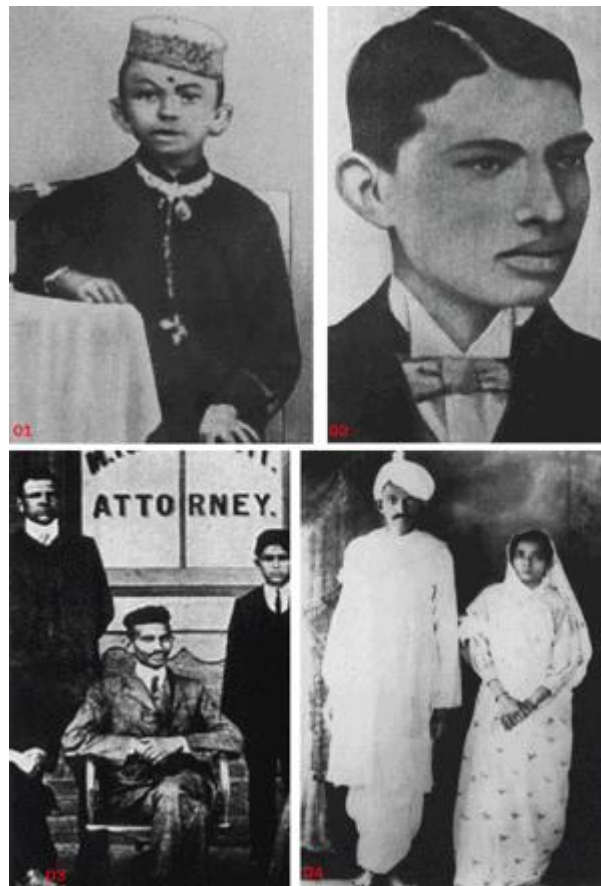
***Η συνέντευξη που ακολουθεί
παραχωρήθηκε στον H. N. Brailsford για
λογαριασμό της εφημερίδας «Harijan»
στις 14 Απριλίου 1946***

01. Ο Γκάντι σε ηλικία 7 ετών.

02. Φοιτητής Νομικής στο Λονδίνο.

03. Έξω από το δικηγορικό γραφείο του στο Γιοχάνεσμπουργκ με τους συνεργάτες του. Ο Γκάντι είχε εγκατασταθεί στη Νότια Αφρική με κύριο στόχο να προασπιστεί τα πολιτικά δικαιώματα των εκεί Ινδών. Σπάνια φωτογραφία, αφού είναι από τις ελάχιστες φορές που ο Γκάντι απαθανατίζεται φορώντας ευρωπαϊκή ενδυμασία.

04. Με την Καστούρμπα το 1915, λίγο μετά την επιστροφή του στην Ινδία.

Την τελευταία φορά που επισκέφθηκα την Πούνα ο Γκάντι ήταν εκεί. Δεν μπόρεσα όμως να τον δω. Ήταν φυλακισμένος. Λίγο αργότερα η πόλη, καταπιεσμένη, μισογκρεμισμένη, προδομένη και γεμάτη οργή, βυθιζόταν στη γενική απεργία. Σήμερα, γεμάτη κέφι, γιορτάζει τον ερχομό της άνοιξης με ένα καρναβάλι όλο χρώματα, χορούς και τραγούδια. Όταν συναντηθήκαμε ο Γκάντι είχε την ίδια διάθεση με την πόλη: ένιωθε ευτυχής. Ο λόγος της χαράς του; Η ομιλία του κ. Άτλι πάνω στο «ινδικό ζήτημα» μια ομιλία που ουσιαστικά άνοιγε τον δρόμο προς την ανεξαρτησία.

Ο Γκάντι είναι ευγενής αλλά πολύ απλός. Οι τρόποι του δεν προδίδουν ούτε ίχνος στόμφου ή επίπλαστης μεγαλοπρέπειας. Στο πρόσωπό του είναι μονίμως αποτυπωμένο ένα γαλήνιο χαμόγελο. Ακούγοντάς τον, κατά έναν περίεργο τρόπο πραγματικά δεν μπορώ να προσδιορίσω το γιατί, μου έδινε την εντύπωση ότι αυτός ο άνθρωπος μιλάει εξ ονόματος όλης της Ινδίας, ότι είναι η φωνή της. Βεβαίως μου είχε ήδη διευκρινίσει ότι μιλούσε αποκλειστικά και μόνο εξ ονόματός του και όχι για λογαριασμό του Κογκρέσου. Ωστόσο η αίσθησή μου ήταν αυτή.

Η συζήτησή μας, όπως ήταν φυσικό, περιστράφηκε γύρω από την πρόσφατη ομιλία του πρωθυπουργού, ο οποίος αναγνώρισε το δικαίωμα της Ινδίας να επιλέξει την ανεξαρτησία της. Ο Γκάντι ήταν ενθουσιασμένος όχι μόνο από τα λόγια του

πρωθυπουργού αλλά και από το όλο πνεύμα της ομιλίας:

«Παρ' όλα αυτά, δεν μπορώ να ξεχάσω ότι η ιστορία των σχέσεων μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ινδίας είναι μια τραγωδία γραμμένη με ανεκπλήρωτες υποσχέσεις και ελπίδες που έχουν διαψευστεί. Πρέπει να είμαστε διαρκώς σε εγρήγορση, να έχουμε τον νου μας και τα μάτια μας ανοιχτά. Οποιος αναζητεί πραγματικά την αλήθεια δεν πρέπει να θεωρεί εκ των προτέρων ότι οι απόψεις και τα λεγόμενα του εχθρού είναι αναξιόπιστα. Ετσι, λοιπόν, ελπίζω. Εύχομαι δε όλοι οι υπεύθυνοι Ινδοί να νιώθουν το ίδιο όπως και εγώ. Πιστεύω ότι αυτή τη φορά οι Βρετανοί μιλούν σοβαρά, ότι εννοούν αυτά που λένε. Το πρόβλημα είναι ότι η προσφορά τους έγινε ξαφνικά. Σαν να βλέπουμε δηλαδή την Ινδία να "εξωθείται" στην ανεξαρτησία. Ξέρετε πώς νιώθω σήμερα; Σαν ταξιδιώτης που κάθεται στο κατάρτι ενός πλοίου πάνω σε μια πολυθρόνα από λυγαριά εν μέσω καταιγίδας... Δεν έχω ανακτήσει την ισορροπία μου. Έπρεπε να προηγηθεί ένα διάστημα ψυχολογικής προετοιμασίας. Ωστόσο ακόμη έχουμε καιρό. Η πικρία έχει διογκωθεί σαν τεράστιο παλιρροϊκό κύμα έτοιμο να πνίξει τα πάντα και αυτό δεν είναι καλό για το πνεύμα. Τους τελευταίους δύο μήνες στα πρόσωπά μας θα έπρεπε να καθρεφτίζεται η αισιοδοξία και η καλή προαίρεση. Έτσι συμβαίνει στα σημαντικά γεγονότα της ιστορίας, όχι μόνο της ινδικής ή της βρετανικής αλλά όλου του κόσμου».

Το μήνυμα που έστελνε ο Γκάντι ήταν σαφές. Η βρετανική κυβέρνηση είχε πράξει το σωστό. Με τον τρόπο όμως με τον οποίο το έπραξε είχε καταφέρει στην Ινδία ένα «πλήγμα μεγαλοπρέπειας». Όταν του ζήτησα να μου δώσει συγκεκριμένα παραδείγματα, αμέσως μου ανέφερε δύο. Το πρώτο ήταν ότι η απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων είχε γίνει σταδιακά και δεν είχε ολοκληρωθεί ακόμη:

«Δεν αποτελούν κανέναν κίνδυνο (οι κρατούμενοι). Δεν απειλούν κανέναν. Εξάλλου πώς θα ήταν δυνατόν να ταχθούν κατά της προαναγγεληθείσης ανεξαρτησίας; Η καλύτερη χειρονομία απέναντι στον ινδικό λαό αυτή τη στιγμή θα ήταν η γενική αμνηστία. Όταν κάποιος αποφασίζει να μεταβιβάσει την εξουσία πρέπει να το κάνει με τόλμη».

Στη συνέχεια άρχισε να μιλάει για τον φόρο άλατος:

«Η κατάργησή του θα ήταν μια χειρονομία που θα την εκτιμούσαν πάρα πολύ οι φτωχοί αγρότες. Γι' αυτούς θα σήμαινε πολύ περισσότερα από όσα η ίδια η ανεξαρτησία! Σε αυτό το κλίμα που ζούμε το αλάτι είναι ζωτικό στοιχείο, όπως ο αέρας και το νερό. Ο αγρότης το χρειάζεται για τον εαυτό του, για το κοπάδι του, για τη γη του. Το μονοπώλιο θα σβήσει αυτομάτως ό,τι κατέκτησε η ανεξαρτησία.

Γιατί λοιπόν δεν καταργούν τον φόρο; Με κάτι τέτοιες κινήσεις η κυβέρνηση θα μπορούσε να δώσει στις ευρείες μάζες του πληθυσμού την αίσθηση ότι ξεκινά πράγματι μια νέα εποχή για τη χώρα».

Του υπενθύμισα ότι πολλοί Άγγλοι δεν μπορούν καν να κατανοήσουν το γιατί οι Ινδοί προτιμούν την ανεξαρτησία από το καθεστώς κυριαρχίας της βρετανικής κοινοπολιτείας. Η απάντησή του με εξέπληξε:

«Υπήρξε μια εποχή κατά την οποία και εγώ έκλινα προς αυτή την άποψη, άρα εκ των πραγμάτων προτιμούσα αυτή τη μορφή διοίκησης από την ανεξαρτησία. Αυτή ήταν η θέση μου καθ' όλη τη διάρκεια του Α½ Παγκοσμίου Πολέμου. Στην αλληλογραφία μου μάλιστα με τον τότε κυβερνήτη της αποικίας, λόρδο Τσέμφορντ, χρησιμοποιούσα εκφράσεις οι οποίες από καιρού εις καιρόν χρησιμοποιούνται εναντίον μου. Επιθυμούσα να εμφυσήσω στην καρδιά των Ινδών την ίδια αφοσίωση και πίστη στο βρετανικό στέμμα που θα μπορούσε να τρέφει ένας Άγγλος. Ποιος με “προσηλύτισε” και με έπεισε να προσχωρήσω στο κίνημα της ανεξαρτησίας; Ένας... βρετανός ποδοσφαιριστής!».

Μου εξήγησε γελώντας ότι αναφερόταν στον C. F. Andrews, ο οποίος, εκτός από καθοδηγητής του, υπήρξε αξιόλογος αθλητής στο Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ:

«Χάρη στον Αντριους κατανόησα τι ακριβώς σημαίνει ο τίτλος “βασιλιάς-αυτοκράτωρ”. Ο βασιλιάς της Βρετανίας είναι βασιλιάς για την επικράτειά του αλλά αυτοκράτωρ για την Ινδία. Μόνο η Ινδία συνιστά την Αυτοκρατορία. Ο πληθυσμός των υπόλοιπων κτήσεων της βρετανικής επικράτειας είναι “πρωτοξαδέλφια” σας. Εμείς οι Ινδοί, έχοντας τόσο διαφορετική παράδοση και κουλτούρα, ποτέ δεν θα μπορέσουμε να ενσωματωθούμε ως μέλη της βρετανικής οικογένειας. Αποτελούμε μια μεγάλη οικογένεια εθνών σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά πρέπει να πάψουμε να είμαστε “υποτιμημένο” έθνος. Γι’ αυτό λοιπόν προτίθεμαι να διεκδικήσω και να κατακτήσω την ανεξαρτησία. Μπορείτε βεβαίως να προβάλετε την ένσταση ότι έτσι απαρνούμαστε την προστασία του βρετανικού στρατού και του ναυτικού. Ξέρετε όμως τι σημαίνει αυτό; Οτι οι Άγγλοι είναι βίαιο έθνος. Διότι αν δεν ήταν η Ινδία δεν θα τους χρειαζόταν. Αν, στο όνομα της ελευθερίας, καταφέρεις να ζεις ακολουθώντας αυτό το “πιστεύω” (της μη βίας), δεν υπάρχει εξουσία στη γη αυτή που να μπορέσει να σε βλάψει. Αυτό θα ήταν το μεγαλύτερο κατόρθωμα της Ινδίας και ταυτόχρονα η τεράστια συνεισφορά της στην παγκόσμια πρόοδο. Αν οι Άγγλοι ήταν σε θέση να το καταλάβουν αυτό, θα προσέφεραν την ανεξαρτησία με διαφορετικούς όρους. Την σήμερα ημέρα εξακολουθούν να επιμένουν ότι το καθεστώς της κυριαρχίας είναι το καλύτερο

δώρο που μπορούν να μας προσφέρουν, αλλά ότι αν εμείς οι Ινδοί επιλέγαμε την ανεξαρτησία θα μας την παραχωρούσαν. Όχι, αυτή η στάση είναι τελείως λανθασμένη. Τι θα ήθελα; Να ακούσω τους Άγγλους να λένε: “Για το καλό όλου του κόσμου, το δικό σας και το δικό μας, απολαύστε από σήμερα κιόλας το αγαθό της ανεξαρτησίας, έτσι ακριβώς όπως το απολαμβάνουμε και εμείς...”».

Του ζήτησα να μπει στη θέση των άγγλων αναγνωστών, να κατανοήσει τον φόβο, τον τρόμο σχεδόν, που νιώθουν απέναντι σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο και να τους εξηγήσει με ποιον τρόπο η ανεξαρτησία της Ινδίας θα μπορούσε να συμβάλει στην ασφάλεια της Βρετανίας αλλά και του υπόλοιπου κόσμου. Μου απάντησε ότι εμείς οι Βρετανοί δεν είχαμε κανέναν λόγο να φοβόμαστε μια ανεξάρτητη Ινδία. Και ότι αν οι Βρετανοί εγκατέλειπαν τη χώρα του ως φίλοι, η Ινδία θα τηρούσε πάντα φιλική στάση απέναντί τους. Του επεσήμανα ότι το Ηνωμένο Βασίλειο ίσως ήλπιζε να εξασφαλίσει κάποια εγγύηση αυτής της φιλίας. Θα ήταν διατεθειμένη η Ινδία, π.χ., να θεμελιώσει μια συμμαχία με το Ηνωμένο Βασίλειο μετά την απόκτηση της ανεξαρτησίας της; Η απάντηση του Γκάντι ήταν άμεση:

«Ας υποθέσουμε ότι η απάντηση είναι αρνητική. Το Ηνωμένο Βασίλειο θα θεωρούσε ότι η αναγνώριση της ανεξαρτησίας μας εξαρτάται από το αν θα δεχόμασταν να συμμετάσχουμε σε μια τέτοια συμμαχία μαζί του; Σε αυτή την περίπτωση η προσφορά των Βρετανών θα έχανε την αξία και το μεγαλείο της. Η σωστή στάση είναι να γίνουν αποδεκτά ως δίκαια τα αιτήματα των Ινδών, ακόμη και στην περίπτωση που εμείς θα φαινόμασταν αχάριστοι και θα τους πληρώναμε με το ίδιο νόμισμα. Οι Βρετανοί έτσι δεν θα φαίνονταν ψυχροί υπολογιστές. Οπως έγινε, θυμάμαι, με τους Μπόερς μετά τον αιματηρό εκείνο πόλεμο. Οι Μπόερς από τότε παρέμειναν φίλοι τους».

Απάντησα ότι το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν διατεθειμένο να βάλει τέλος σε αυτή την καταναγκαστική σχέση με την Ινδία, αλλά έτσι όπως έχουν τα πράγματα, σε ένα διεθνές περιβάλλον γεμάτο κινδύνους, αναπόφευκτα έμπαινε το ζήτημα του τι θα μπορούσε να συμβεί με τις βάσεις και τα στρατηγικής σημασίας λιμάνια της Ινδίας σε περίπτωση εχθρικής εισβολής και αμυντικού πολέμου. Αν αντιμετωπιζόταν το θέμα χωρίς αυτή την «μπακαλίστικη» λογική τού «πάρε δώσε», θα ήταν θετική η απάντηση της Ινδίας;

«Οι Άγγλοι θα έπρεπε να είχαν διδαχθεί από τους βραχμάνους και όχι από τους βανιάνους... Θα έπρεπε να εξηγήσω σε αυτό το σημείο ότι ο βανιάνος είναι ο έμπορος ή, όπως θα έλεγε και ο Ναπολέων, ο καταστηματάρχης. Ο βραχμάνος

είναι αρκετά έξυπνος άνθρωπος ώστε να τοποθετεί το πνεύμα πάνω από τις υλικές αξίες της ζωής. Ένας μυθιστοριογράφος από το Γκουαχαράτ έγραψε ότι οι Άγγλοι είναι στρατιώτες και βραχμάνοι αλλά επ' ουδενί βανιάνοι. Ήταν επιεικής και γενναιόδωρος, έκανε όμως λάθος. Ακόμη και οι στρατιώτες των Βρετανών είναι υπολογιστές και παζαρεύουν σαν βανιάνοι. Δεν καταφέρνουν να προσεγγίσουν και να κατανοήσουν άλλες αξίες, υψηλότερα ιδανικά. Πώς θα μου άρεσε η ιδέα να ανταποκρίνονταν οι Άγγλοι στο πνεύμα "μη βίας" των Ινδών!.. Ως δημιουργός αυτού του κινήματος γνωρίζω τη σημασία που έχει η μη βία για όλη την ανθρωπότητα. Αυτό το πνεύμα είναι ό,τι σημαντικότερο υπάρχει στη ζωή. Νιώθω ότι είναι ευθύνη μου να βοηθήσω τα αδέρφια μου να μην ταπεινωθούν, να μην εξευτελιστούν μέσω των διαπραγματεύσεων. Αν εσείς και εγώ μπορούσαμε να κατακτήσουμε αυτό το επίπεδο ήθους, δεν θα έπρεπε να μας ανησυχεί κανένας κίνδυνος. Είναι προφανές ότι πολλά μέλη του Κογκρέσου δεν συμμερίζονται την άποψή μου και είναι διατεθειμένοι να συζητήσουν τη σύναψη συμμαχίας, αν ήταν δυνατόν ακόμη και σήμερα. Η ανεξαρτησία όμως θα έπρεπε να διατίθεται δωρεάν, όπως ο αέρας. Δεν παζαρεύεται».

Τον ρώτησα αν μετά την κατοχύρωση, μέσω μιας συμφωνίας, της ανεξαρτησίας της Ινδίας θα ήταν δυνατόν να τεθεί το θέμα μιας αμυντικού χαρακτήρα συμμαχίας με το Ηνωμένο Βασίλειο και ο Γκάντι μου απάντησε:

«Όταν η Ινδία μπορέσει να απολαύσει το αγαθό της ανεξαρτησίας, προφανώς θα ακολουθήσει και μια τέτοιου είδους συμφωνία αλλά με δική της πρωτοβουλία. Η αυθόρμητη φιλία μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Ινδίας θα επεκτεινόταν τότε και σε άλλες δυνάμεις και μέσα από όλη αυτή την εξέλιξη, μεταξύ όλων αυτών, θα μπορούσε να διατηρηθεί η ισορροπία, μια και μόνο αυτές θα είχαν το ηθικό σθένος να το κάνουν. Θα ήθελα να ζήσω 125 χρόνια για να δω αυτή τη θεώρηση των πραγμάτων να παίρνει σάρκα και οστά». Και προσέθεσε: «Πιστεύω ότι ένα φιλικό Ηνωμένο Βασίλειο και μια ανεξάρτητη Ινδία θα μπορούσαν να έλθουν σε συμφωνία εμπορικής συνεργασίας, επωφελή και για τις δύο πλευρές». Επιπλέον δεν θα είχε αντίρρηση να παραχωρηθεί προνομιακή μεταχείριση στο Ηνωμένο Βασίλειο σε ό,τι αφορά τις εισαγωγές απαραίτητων για την Ινδία αγαθών.

Μιλώντας για το Πακιστάν ο Γκάντι ανέφερε ότι, αν δεν κατάφερνε προσέγγιση με άλλα μέσα, ήταν διατεθειμένος να φέρει το ζήτημα σε διεθνή διαιτησία. Και ότι επίσης δεν έπρεπε να ξεχνάμε πως μια τέτοια προσφυγή θα δημιουργούσε άλυτο πρόβλημα μεταξύ Ινδίας και Ηνωμένου Βασιλείου, όπως παραδείγματος χάριν το θέμα του χρέους αν και κάτι τέτοιο από μόνο του δεν θα μπορούσε να αποτελέσει

ανυπέρβλητο εμπόδιο. Οι τελευταίες λέξεις του στη συζήτησή μας ήταν ότι ο άνθρωπος αποκτά δύναμη και αυτοπεποίθηση μέσα από τις δυσκολίες.

Έφυγα με την αίσθηση ότι είχα συνομιλήσει με έναν πολύ γενναίο άνθρωπο του οποίου το ιδανικό ήταν να δημιουργήσει μια κοινωνία που θα βασίζεται μόνο στις ηθικές αξίες. Ενώ όλοι ανησυχούσαμε για τη στρατιωτική απειλή, εκείνος ήταν ήρεμος, γαλήνιος, επαναλαμβάνοντας με ακλόνητη πίστη τη βεβαιότητα ότι οι άνθρωποι θα είναι ασφαλείς μόνο όταν μάθουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους ως ίσοι και αδέρφια. Οποιοδήποτε άλλο μέσον είναι μάταιο.

Τα προσωπικά αντικείμενα του ασκητή. Δύο μικρά κύπελλα φαγητού (ενθύμια από τη φυλακή), ένα ξύλινο κουτάλι και ένα πιρούνι, ημερολόγιο, ρολόι, γυαλιά, ένα αντίτυπο της ινδουιστικής βίβλου Βαχαβάντ Γκιτά, ένα πτυελοδοχείο, ένα ζευγάρι δερμάτινα σανδάλια (από δέρμα αγελάδας που είχε βρει φυσιολογικό θάνατο) και ένα ζευγάρι ξύλινα τσόκαρα λουτρού, ένα αγαλματίδιο από ελεφαντόδοντο (οι τρεις πίθηκοι που *«δεν μιλούσαν για κακό, δεν έβλεπαν κακό, δεν άκουγαν κακό»*) και ένας τροχός για γνέσιμο. Όλη η «περιουσία» του Γκάντι χωρούσε σε ένα σακίδιο. Ο πνευματικός ηγέτης των Ινδών δεν χρειαζόταν τίποτε άλλο. Ζούσε σαν ασκητής και λατρεύτηκε σαν άγιος.

Πηγές

el.wikipedia.org | el.wikiquote.org | sed.gr | tovima.gr | tovima.dolnet.gr